

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการดำเนินงานของศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า ดังนี้

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1. ความเป็นมาของศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย
2. แนวการดำเนินงานของศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย
 - 2.1 ด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ
 - 2.2 ด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางวิชาการ
 - 2.3 ด้านการบริหารและการจัดการ
3. บทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการดำเนินงานศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย
 - 3.1 กิจกรรมของศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย
 - 3.2 องค์ประกอบของศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย
4. ประโยชน์ของศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย
5. ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของศูนย์วิชาการ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ
2. งานวิจัยต่างประเทศ

1. ความเป็นมาของศูนย์วิชาการ หมวดภาษาไทย

แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดตั้งศูนย์วิชาการ ซึ่งเป็นแหล่งวิทยาการสำหรับให้บริการในด้านต่าง ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพของครูระดับมัธยมศึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ เริ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2530 โดยนายพะยอม แก้วกำเนิด อธิบดีกรมสามัญศึกษา ในขณะนั้น ได้เล็งเห็นถึงความจำเป็นและความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพวิชาการต่าง ๆ จึงได้ริเริ่มการจัดตั้งศูนย์วิชาการต่าง ๆ ขึ้น โดยสั่งการให้ประธานสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดและประธานกลุ่มโรงเรียนในส่วนกลางดำเนินการคัดเลือกโรงเรียนที่เหมาะสมจัดตั้งเป็นศูนย์ฯ เพื่อพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ แล้วใช้ชื่อว่า "ศูนย์ศึกษาค้นคว้าวิจัย" เพื่อให้ศูนย์ฯ เป็น "สมอง" ค้นหาปัญหาในการเรียนการสอนแต่ละวิชา แล้วนำมาวิเคราะห์ วิจัย หาทางแก้ปัญหาเสนอแนะ จัดพิมพ์เป็นเอกสารเผยแพร่ในกลุ่มโรงเรียนหรือในจังหวัดของตน ทั้งนี้กรมสามัญศึกษาไม่มีนโยบายจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรที่ต้องใช้ให้กับศูนย์ฯ ดังกล่าว

ต่อมา นายโกวิท วรพิพัฒน์ เป็นอธิบดีกรมสามัญศึกษา ได้มีการเปลี่ยนนโยบายทางการศึกษาโดยกองแผนงาน กรมสามัญศึกษา (2534) ให้ยึดนโยบายหลัก 4 ประการ ดังนี้

1. ตัวนักเรียนเป็นเป้าหมายเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา นักเรียนต้องเป็นคนมีคุณภาพ มีคุณธรรม มีน้ำใจ นักเรียนได้พัฒนาความรู้ความสามารถ ให้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ มองเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพพึ่งตนเองได้

2. บรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ดีของโรงเรียน มีส่วนในการสร้างนักเรียนให้เจริญในด้านความคิด จิตใจ และคุณธรรมต่าง ๆ สภาพแวดล้อมในโรงเรียนถือว่าเป็นครูที่พูดไม่ได้ เช่น กระถางต้นไม้ ส่วนหย่อม โรงอาหาร โรงฝึกกีฬา ฯลฯ ซึ่งบางอย่างจะสอนนักเรียนได้ดีกว่าครูที่พูด

3. ความไม่แปลกแยกจากชุมชน โรงเรียนควรมีส่วนร่วมในการพัฒนา หรือแก้ปัญหาของชุมชน และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนการสอนของโรงเรียนด้วย

4. การนิเทศให้กำลังใจและประกาศเกียรติคุณ เรื่องนี้ผู้บริหารโรงเรียนควรทำให้มาก เพื่อเชิดชูให้นักเรียนมีขวัญและกำลังใจ อันจะทำให้การปฏิบัติงานของโรงเรียนมีประสิทธิภาพ

คณะกรรมการนโยบายและพัฒนาศึกษา กรมสามัญศึกษา ได้มีการประชุม เพื่อ ทบทวนการจัดตั้งศูนย์ศึกษาค้นคว้าวิจัย (2536) ได้ตั้งประเด็นเรื่อง ศูนย์วิชาการว่าควร จะดำเนินการอย่างไร ซึ่งได้ข้อสรุปดังนี้

1. ยังคงให้ดำเนินการเรื่องศูนย์วิชาการต่อไป แต่ให้ค่อยเป็นค่อยไป กลุ่มใดจังหวัดใด พร้อมทั้งจะดำเนินงานศูนย์ฯ วิชาใด ก็ให้จัดตั้งศูนย์ฯ นั้นก่อน อย่าให้เป็นการบังคับ จังหวัดหนึ่ง ๆ อาจมีศูนย์ฯ มากหรือน้อยก็ได้

2. ให้ใช้ชื่อว่า "ศูนย์พัฒนาการเรียนการสอน" (เช่น ศูนย์พัฒนาการเรียนการสอนวิชา ภาษาไทย) แทน"ศูนย์ศึกษาค้นคว้าวิจัย เพื่อพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน" เพราะหากใช้ชื่อดังกล่าว โรงเรียนจะเห็นว่าเป็นงานหนัก ลึกซึ้ง และต้องการทรัพยากรสนับสนุนมาก ทำให้โรงเรียน เกิดความท้อแท้ เพราะไม่สามารถปฏิบัติตามได้

ต่อมา นายบรรจง พงศ์ศาสตร์ เป็นอธิบดีกรมสามัญศึกษา ได้ไปตรวจเยี่ยมโรงเรียน ต่าง ๆ พบว่า นักเรียนของเรายังมีจุดอ่อนในเรื่องการใช้ภาษา โดยเฉพาะภาษาไทย จึงควร เร่งปรับปรุง พัฒนาวิชาการเรียนการสอนใหม่ ประกอบกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 หมวด 4 แนวทางการจัดการศึกษา (2536) ได้กำหนดไว้ในเนื้อหา สาระ และกระบวนการเรียนการสอนว่า "จัดเนื้อหาสาระของหลักสูตรทุกระดับการศึกษา โดยให้ความสำคัญแก่ภาษาไทย และให้มีการวิจัยพัฒนานวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียน การสอนภาษาไทย"

กรมสามัญศึกษา โดยหน่วยศึกษานิเทศก์ ได้เล็งเห็นความสำคัญของภาษาไทย จึงได้ กำหนดให้มีโครงการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยขึ้น ในแผนพัฒนาของกรมสามัญศึกษาระยะที่ 7 (พ.ศ. 2535 - พ.ศ. 2539) โดยมุ่งเน้นพัฒนากระบวนการสอนภาษาไทยในโรงเรียน ตลอดจนทักษะการสอนภาษาไทยของครู เพื่อนำไปสู่การยกระดับมาตรฐานคุณภาพการเรียนการสอน ต่อไป

ในปีการศึกษา 2536 กรมสามัญศึกษาได้มีการกำหนดนโยบายงานเร่งด่วน คือ ให้จัด ห้องเรียนรายวิชา จัดห้องมูมรายวิชา ศูนย์การเรียนรู้วิชา ห้องเรียนรายวิชาให้มีสื่อวัสดุ อุปกรณ์ พร้อม ควรมีแผ่นป้ายนิทรรศการ จากนโยบายเร่งด่วนดังกล่าวนี้ เมื่อโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด กรมสามัญศึกษา ได้รับนโยบายมาปฏิบัติ โดยเรียกชื่อว่า "ศูนย์วิชาการหมวดวิชา"

หมวดวิชาภาษาไทยได้รับนโยบายการจัดตั้งศูนย์วิชาการหมวดวิชามาดำเนินการโดย เรียกว่า "ศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย" มีวัตถุประสงค์ 4 ประการ ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย
2. เพื่อพัฒนาบุคลากรทางด้านวิชาภาษาไทย
3. เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย
4. เพื่อส่งเสริมและอนุรักษ์ทางด้านศิลปวัฒนธรรมไทยและภาษาไทย

จากวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย จะเห็นได้ว่าเป็นการ บริการโดยตรง เพื่อมุ่งเพิ่มประสิทธิภาพทางการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย ให้แก่ครูและ นักเรียน

2. แนวการดำเนินงานของศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2536) ได้เสนอแนวการดำเนินงานของ ศูนย์วิชาการในโรงเรียน ไว้ 3 ด้านคือ ด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านการจัด สภาพแวดล้อมทางวิชาการ และด้านการบริการและการจัดการ มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 ด้านการสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ เป็นสิ่งที่ครูสามารถ ดำเนินการจัดให้นักเรียนได้ทั้งภายในบริเวณโรงเรียน และภายในห้องเรียน เพื่อให้เป็นสถานที่ ที่น่าเชิญชวนหรือสร้างความสนใจของนักเรียนให้มาเรียนรู้ ซึ่งโกวิท วรพิพัฒน์ (2531) ได้ให้ แนวคิดไว้สรุปได้ว่า สถานที่ร่มรื่นมีความสะอาด เป็นระเบียบสวยงาม จะเป็นแหล่งความรู้ เป็นแหล่งกล่อมเกล่าจิตใจผู้คนที่เข้าไปอยู่เข้าไปใช้ ให้ละเอียดอ่อน และทำให้คนเจริญงอกงาม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ บรรจง พงศ์ศาสตร์ (2536) ที่ว่า "การจัดบรรยากาศและสภาพ- แวดล้อมที่สงบ ร่มรื่น แจ่มใส สวยงาม น่าอยู่ โดยการผสมผสานความรู้ และประสบการณ์ ในเนื้อหาและหลักสูตรทั้งภายในบริเวณโรงเรียน ภายในห้องเรียนและในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนที่ครู อาจารย์ นักเรียน และบุคลากรทุกคนในโรงเรียนได้มีส่วนร่วมดำเนินการ จะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามสภาพธรรมชาติ ที่มีความหมายและมีคุณค่าในการดำรงชีวิต จะทำให้การศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างแท้จริง"

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2536) ได้เสนอแนวการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ของศูนย์วิชาการในโรงเรียน สรุปได้ดังนี้

1. จัดทำผังบริเวณศูนย์วิชาการแบบกราฟิก หรือแบบมิติ ใช้มาตราส่วนแสดงทิศทางการภูมิศาสตร์ โดยมีรายละเอียดต่าง ๆ เช่น

- 1.1 แสดงแนวขอบเขตพื้นที่ทั้งหมดของศูนย์วิชาการ
- 1.2 แสดงที่ตั้งวัสดุ อุปกรณ์ หรือสื่อต่าง ๆ ภายในศูนย์วิชาการ
- 1.3 แสดงทางเดินภายในศูนย์วิชาการ และบริเวณใกล้เคียงที่

ศูนย์วิชาการ รับผิดชอบ

1.4 แสดงระบบสายสาธารณูปโภค เช่นระบบไฟฟ้า การเดินสายไฟฟ้า เชื่อมโยง ระบบประปา ระบบการกำจัดของทิ้ง เป็นต้น

1.5 แสดงพื้นที่และอื่น ๆ เช่น พื้นที่ในการปลูกต้นไม้ หรือพืชพันธุ์ต่าง ๆ พื้นที่ในการจัดกิจกรรม เป็นต้น

2. กำหนดให้มีผู้รับผิดชอบดำเนินการบำรุงรักษา ซึ่งควรมีทั้งครู นักการภารโรง และกลุ่มนักเรียน (อาจกำหนดพื้นที่รับผิดชอบตามความเหมาะสมของเพศ วัยและรายวิชาที่กำลังศึกษาอยู่) โดยจัดตั้งเป็นคณะทำงานให้อยู่ในความดูแลของฝ่ายอาคารสถานที่ของโรงเรียน มีการกำหนดแผนปฏิบัติงาน วางแผน ออกแบบ ตกแต่ง ให้สอดคล้องกับแผนผังของโรงเรียน เช่น

2.1 กำหนดพื้นที่ที่จะดำเนินการตามลำดับก่อนหลัง

2.2 กำหนดชนิดของพรรณไม้ที่จะปลูก ประดับ ตกแต่ง เช่น ไม้ยืนต้น ไม้ดอก ไม้ประดับ ไม้พุ่ม ต้นไม้คลุมดิน จัดทำซุ้มปลูกพันธุ์ไม้เลื้อย เช่น การเวก ช้องนาง พวงแสด พวงคราม พวงชมพู จัดทำป้ายชื่อเรียกพันธุ์ไม้ชนิดนั้น ๆ ทั้งที่เป็นชื่อพื้นบ้าน ชื่อทางวิทยาศาสตร์ คุณสมบัติและประโยชน์ใช้สอยด้านต่าง ๆ รวมทั้งแนวทางในการบำรุงรักษา เป็นต้น

2.3 ประเภทของต้นไม้ที่ปลูกควรคำนึงถึงประโยชน์เกี่ยวกับการให้ความร่มรื่น การบังแดด บังลม ทิศทางของแสงสว่าง ความเหมาะสมกับสภาพดินและภูมิอากาศของท้องถิ่นด้วย

2.4 มีการติดตามประเมินผลการดูแลรักษาและการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง และควรมีการจัดกิจกรรมสร้างขวัญและกำลังใจให้ผู้ปฏิบัติงานได้ดี รวมทั้งการให้รางวัลในโอกาสต่าง ๆ ด้วย

3. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ความรู้ความสามารถในการจัดสวน และตกแต่งสถานที่ ทั้งนี้อาจมีการประกวดผลงาน คัดป้ายชื่อผู้จัดทำหรือผู้รับผิดชอบดูแลรักษาจะช่วยกระตุ้นให้นักเรียนที่เป็นเจ้าของเกิดความรู้สึกรัก และหวงแหนงาน ที่ตนเองหรือกลุ่มเป็นผู้จัดทำ

4. จัดสิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน เช่น วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ ทางช่างไม้ ช่างปูน ช่างโลหะ ฯลฯ สำหรับซ่อมแซม หรือจัดตกแต่งบริเวณตามความจำเป็น รวมทั้งรวบรวมพรรณไม้ชนิดต่าง ๆ ไว้ปลูกเพิ่มเติม หรือซ่อมแซม

5. จัดหาหรือจัดตั้งงบประมาณดำเนินการเท่าที่จำเป็น เพื่อแสดงให้เห็นว่ามีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

6. ประชาสัมพันธ์ให้บุคลากรในโรงเรียน โดยเฉพาะนักเรียนได้ช่วยกันคิด จัดกิจกรรมสร้างสรรค์บรรยากาศให้สนุกสนาน และได้รับความรู้ไปด้วย เช่น การตอบปัญหาต่าง ๆ การเล่นเกม การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ การแสดงดนตรีกายไต่ต้นไม้บริเวณสวนหย่อม และชมพรรณไม้ที่ร่มรื่น เป็นต้น

7. ชักชวนและเปิดโอกาสในบุคลากรในชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอข้อคิดเห็น สนับสนุน จัดสร้าง ปรับปรุง หรือตกแต่งบริเวณให้สวยงาม รวมทั้งประชาสัมพันธ์ให้ประชาชน เข้ามาใช้บริการ และชื่นชมกับบรรยากาศและกิจกรรมของศูนย์วิชาการให้มากยิ่งขึ้น

จะเห็นได้ว่า แนวการดำเนินงานของศูนย์วิชาการในโรงเรียน ด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เพื่อส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดีนั้น จะต้องมีส่วนที่ให้การได้คืออยู่เสมอ ทั้งนี้จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจจากทุกฝ่าย ทั้งครู นักเรียนและนักการภารโรง ซึ่งต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้ทราบ โดยเฉพาะนักเรียน ควรจะเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมมากที่สุด ครูอาจมอบหมายให้นักเรียนช่วยกันดูแล บำรุงรักษา เป็นหูเป็นตา ระมัดระวังไม้ให้เกิดการทำลายขึ้น

ในการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ มีความสำคัญต่อความรู้สึกและการเรียนรู้ของครู และนักเรียนเป็นอย่างมาก ศูนย์วิชาการ หมวดยุทธศาสตร์ไทย สามารถจัดบริการด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพได้ ดังที่หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2536) ได้เสนอแนวดำเนินการไว้ สรุปได้ดังนี้

1. การจัดสวนดอกไม้ในวรรณคดี เป็นการจัดสวนที่นำพันธุ์ไม้ดอกจากวรรณคดี เรื่องต่าง ๆ ของไทยมาจัดเพื่อให้เกิดความสวยงาม เช่น ช้องนาง เล็บมือนาง สายหยุด พุทธรักษา เป็นต้น ซึ่งสามารถจัดได้ตามมุมอาคารต่าง ๆ ตามโคนต้นไม้หรือตามริมระเบียง

อาคารเรียน

2. การจัดพรรณไม้ในวรรณคดี เหมาะสำหรับโรงเรียนที่มีบริเวณพื้นที่กว้างขวาง พรรณไม้ในวรรณคดีที่ปลูกควรเป็นพันธุ์ไม้ที่เติบโตเร็ว เช่น ประดู่ นนทรี ตะแบก อินทนิล เป็นต้น การปลูกพรรณไม้ในวรรณคดีนี้ต้องการเพียงความร่มรื่นเท่านั้น จึงควรปลูกให้ขึ้นสลับกัน ระยะของพื้นที่ที่ปลูก และจำนวนต้นไม้ไม่จำเป็นต้องเป็นระเบียบ

3. การจัดสวนหนังสือ คือ สถานที่ที่มีบริเวณสวยงามด้วยธรรมชาติและมีหนังสือ นานาชนิดให้เลือกอ่านด้วยความสะดวกสบาย การจัดสวนหนังสือสามารถจัดได้ทั้งบนอาคารเรียน ระเบียงอาคารเรียน มุมอาคารต่าง ๆ และบนพื้นที่บริเวณโรงเรียนโดยรอบศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย จึงมีหน้าที่จัดหาและจัดเตรียมหนังสือ อุปกรณ์สำหรับจัดวางหนังสือ ที่สำหรับนั่งอ่านหนังสือ (อาจเป็น เก้าอี้, ม้านั่ง, เสื่อ ฯลฯ) บริเวณที่ให้ความร่มรื่นและร่มเงา เป็นต้น เพื่อให้บริการแก่ครูและนักเรียน

4. การจัดสวนสมุนไพร เป็นการจัดสวนที่นำพืชสมุนไพรที่นักเรียนควรรู้จัก และสามารถนำมาปลูกในโรงเรียนได้ เช่น ตะไคร้ หอม ขิง ข่า กระชาย ฯลฯ การจัดสวนสมุนไพร อาจปลูกเป็นแถว เป็นแนว เป็นกลุ่ม ให้ขึ้นเป็นธรรมชาติ ทั้งนี้ต้องแจ้งชื่อและสรรพคุณทางยา โดยทำเป็นป้ายชื่อแจ้งไว้

5. การจัดมุมหนังสือที่เน้นเฉพาะเรื่อง เป็นการจัดสถานที่ที่นำเอาหนังสือประเภทเดียวกัน หรือผลงานของผู้แต่งคนเดียวกัน มาจัดแสดงให้นักเรียนที่สนใจได้เข้ามาอ่านเพื่อศึกษาหาความรู้ ซึ่งสถานที่จัดอาจจะเป็นตามมุมอาคารเรียน ตามระเบียงอาคารเรียน

จากแนวการดำเนินงานของศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย ด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ จะทำให้นักเรียนได้รับการเรียนรู้และประสบการณ์ตรง อันจะเป็นการกล่อมเกล่าจิตใจ ทำให้นักเรียนรักความร่มรื่น รักสวยรักงาม มีอารมณ์แจ่มใส จิตใจสะอาด และเกิดเจตคติที่ดีต่อวิชาภาษาไทย

2.2 ด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางวิชาการ

การจัดสภาพแวดล้อมทางวิชาการ คือ การที่ศูนย์วิชาการในโรงเรียน จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นให้นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติ ครูเป็นเพียงผู้จัดสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ นักเรียนได้ปฏิบัติ ทดลอง ผักผ่อนให้เกิดความรู้ ประสบการณ์ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมจริยธรรม ต่าง ๆ ซึ่งสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ทั้งภายในห้องเรียน และภายนอกห้องเรียน

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2536) ได้เสนอแนวการจัดสภาพแวดล้อมทางวิชาการ ของศูนย์วิชาการในโรงเรียน สรุปได้ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ต้องจัดประสบการณ์ให้นักเรียนสามารถมองเห็นคุณประโยชน์ของความรู้ในอันที่จะนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ จึงจะทำให้ นักเรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียน ยอมรับ และตระหนักถึงคุณค่า เกิดความชื่นชม ภูมิใจ ซึ่งจะนำไปสู่การมีค่านิยมที่ดี มีความรัก ความสนใจที่จะใฝ่หาความรู้ตามโอกาส และศักยภาพของตนต่อไป

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้อย่างมีคุณภาพ และมีผลต่อนักเรียน เมื่อครูพยายามจัดบรรยากาศทางวิชาการให้เกิดขึ้นภายในห้องเรียนและนอกห้องเรียน และสร้างบรรยากาศแห่งความรัก เอื้ออาทร ความเข้าใจ ยอมรับซึ่งกันและกัน มีการร่วมคิดร่วมทำ ดังนั้นครูและนักเรียนจึงควรร่วมมือกันวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่สร้างบรรยากาศทางวิชาการและปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เกิดในนักเรียนได้ เช่น การจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกัน เป็นหมู่ เป็นคณะ และร่วมกับชุมชน การจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ดนตรี กีฬา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และนันทนาการ การจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง การจัดกิจกรรมที่ทำทลายความสามารถของนักเรียน ในการค้นหา คำตอบด้วยตนเอง การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้วางแผนการทำงานเอง ปรับปรุงแก้ไขการทำงานอย่างต่อเนื่องจนสำเร็จ เป็นต้น

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนี้ หากครูได้มีการจัดให้นักเรียนได้ปฏิบัติ โดยมีการจัดที่สอดคล้องและเหมาะสมกับสถานที่และความพร้อมของแต่ละโรงเรียน แล้วย่อมจะส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถก้าวทันกับวิทยาการใหม่ ๆ ของโลกได้ ทั้งยังเป็นการทำให้นักเรียนได้รู้จักการพึ่งพาตนเอง และใช้สติปัญญาให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและชาติบ้านเมืองได้

2. การจัดศูนย์ข่าวสาร และสารสนเทศ หมายถึง ศูนย์กลางการรวบรวมข่าวสารข้อมูลและสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการเรียกใช้ข้อมูลและสารสนเทศประกอบการตัดสินใจในการบริหาร การวางแผน การปฏิบัติงาน การศึกษาค้นคว้า และการสื่อสาร เป็นการให้บริการแก่ครู นักเรียน และผู้สนใจทั่วไป การดำเนินงานในการจัดทำสารสนเทศจึงแบ่งได้ 3 ประเภท คือ

2.1 สารสนเทศทั่วไป หมายถึง การนำข้อมูลตั้งแต่สองประเภทขึ้นไปมาสัมพันธ์กัน เพื่อสื่อความหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง

2.2 สารสนเทศเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะอย่าง หมายถึง การจัดสารสนเทศที่มีวัตถุประสงค์ในการใช้สารสนเทศเพื่อการใดการหนึ่ง

2.3 สารสนเทศแบบอัตโนมัติ หมายถึง การจัดสารสนเทศที่มีการออกแบบให้เป็นอัตโนมัติ เพียงแต่ผู้ใช้บริการกดปุ่มตามขั้นตอนที่ระบุ ก็จะได้สารสนเทศที่ต้องการทันที เป็นต้น

3. การจัดห้อง หรือ การจัดมุมนิทรรศการเป็นการจัดแสดงเพื่อให้ความรู้และประสบการณ์ทั้งในระบบและนอกระบบ ที่เป็นเนื้อหาสาระวิชาการต่าง ๆ หรือสาระสำคัญที่เกี่ยวกับวิถีการดำรงชีวิต เอกลักษณ์ ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม โดยจัดในลักษณะของการเสริมหลักสูตรเพื่อเป็นการให้บริการข้อมูล ข่าวสารที่ทันสมัยแก่ครู นักเรียน และผู้สนใจทั่วไปทั้งนี้ในการจัดกิจกรรมดังกล่าวมีเป้าหมายมุ่งเน้นที่จะส่งเสริมให้นักเรียนได้ร่วมการส่งเสริมให้กล้าแสดงออก อันก่อให้เกิดความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ขึ้นในตัวนักเรียน ทั้งยังเป็นการพัฒนากระบวนการศึกษา ค้นคว้า และเรียนรู้ด้วยตนเองได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น

การจัดห้องหรือการจัดมุมนิทรรศการในโรงเรียน สามารถดำเนินการได้ดังนี้

1. จัดให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอนปกติของแต่ละรายวิชา ซึ่งคำนึงถึงจุดประสงค์และแผนการสอนของรายวิชาเป็นหลัก โดยส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมที่มอบหมายงานให้นักเรียนได้เป็นผู้ลงมือปฏิบัติ

2. จัดเป็นหมวดวิชา อาจจัดเป็นสัปดาห์ เป็นเดือน เป็นภาคเรียน หรือเป็นปี โดยคัดเลือกผลงานดีเด่นของนักเรียน และผลเรียนของนักเรียนที่ผ่านมาของแต่ละรายวิชาในหมวดมาจัดผนวกกับผลงานที่ครูและนักเรียนร่วมกันจัดเพิ่มเติม ทั้งนี้อาจกำหนดหัวข้อของการจัดห้อง หรือการจัดมุมนิทรรศการ ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ หรือ จัดรวมกับของหมวดวิชา ก็ได้

3. จัดในวันสำคัญประจำปี ของท้องถิ่น ชุมชน หรือของชาติ และวันสำคัญทางศาสนา รวมทั้งในโอกาสวันสำคัญต่าง ๆ โดยโรงเรียนอาจมอบหมายหมวดวิชาใดวิชาหนึ่ง หรือตั้งคณะทำงานเฉพาะหรือมอบหมายให้คณะกรรมการนักเรียนเป็นผู้รับผิดชอบก็ได้

4. การจัดพิพิธภัณฑ์การศึกษาในโรงเรียน หมายถึง การจัดห้องหรือมุมอาคารหรือบริเวณอาคารเพื่อเป็นศูนย์รวมแสดงเรื่องราวต่าง ๆ โดยเนื้อหาสาระสำคัญที่จัดแสดงค่อนข้างจะถาวร โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนได้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ในเนื้อหาสาระสำคัญ วิธีการ และแนวคิด เพื่อให้เห็นคุณค่า มีเจตคติที่ดี เกิดความรัก ความภูมิใจในเกียรติภูมิของตน มีความรู้สึกหวงแหน และต้องการอนุรักษ์ เพื่อดำรงรักษาและสืบทอด ขณะเดียวกันก็มีการริเริ่มสร้างสรรค์ พัฒนาคุณค่าที่ดำรงนั้นต่อไป โดยสามารถนำสิ่งที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าเหล่านั้น มาพัฒนารูปแบบวิถีชีวิตของตนเอง เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้เหมาะสม มีความสมดุล และกลมกลืนกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อมในชุมชนท้องถิ่นนั้น

การจัดพิพิธภัณฑ์การศึกษาในโรงเรียน สามารถดำเนินการได้ ดังนี้

1. จัดให้มีคณะกรรมการสำรวจข้อมูลทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาชาวบ้าน ทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่น และด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ ดังกล่าว เช่น บุคคล สถานที่ วัตถุสิ่งของ เอกสาร หลักฐานต่าง ๆ แนวนึกอุปกรณ์ที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่น เป็นต้น เมื่อสำรวจแล้วจัดให้มีการรวบรวมจัดทำบัญชีข้อมูลที่สำรวจมาโดยจำแนกตามประเภทของข้อมูล

2. ประสานงานเพื่อให้ได้มา ซึ่งของจริง ของจำลอง ภาพถ่าย เอกสาร หลักฐาน ประวัติความเป็นมาของข้อมูลต่าง ๆ รวมทั้งแนวคิดและอุปกรณ์ที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่น แล้วดำเนินการจัดทำทะเบียน และเอกสารประกอบแต่ละรายการ

3. วางแผนออกแบบ และจัดทำพิพิธภัณฑ์การศึกษาในโรงเรียนซึ่งเลือกจัดเป็นห้องหรือมุม หรืออาคาร เพื่อเป็นศูนย์รวมแสดงเรื่องราว หรือประวัติความเป็นมาและเกียรติภูมิของโรงเรียน ภูมิปัญญาชาวบ้าน ทรัพยากรธรรมชาติ และวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีอย่าง เป็นสัคเป็นส่วน โดยมีเป้าหมายที่เน้นให้เห็นคุณค่าของสิ่งนั้น ๆ

4. ลักษณะของสิ่งของที่นำมาจัดแสดง อาจเป็นภาพหรือของจริงที่เคลื่อนไหวได้ และควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้โดยการสัมผัส หรือการลงมือปฏิบัติได้ เป็นต้น นอกจากนี้ ควรจัดให้มีวิทยากรท้องถิ่น มาสาธิตบรรยาย เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ตามโอกาสที่

เหมาะสม

5. จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ในพิพิธภัณฑ์ในโรงเรียน ควรจัดให้นักเรียนได้มีการวิเคราะห์ว่า สิ่งของนั้นมีคุณค่า และมีประโยชน์อย่างไร มีการค้นคว้าประวัติความเป็นมาว่าสามารถนำมาใช้ในวิถีชีวิตของตนเองได้อย่างไรมีแนวทางในการปรับปรุงสร้างสรรค์ให้ใช้ในปัจจุบัน ได้อย่างไร เป็นต้น

6. จัดให้มีการดูแล บำรุงรักษาสิ่งของต่าง ๆ ในพิพิธภัณฑ์ให้คงสภาพ และบรรยากาศให้ดีอยู่เสมอ เพื่อมีการพัฒนาให้เป็นแหล่งวิทยากรของท้องถิ่นต่อไป

ในการจัดสภาพแวดล้อมทางวิชาการ มีความสำคัญต่อการเรียนรู้และประสบการณ์ของนักเรียนเป็นอย่างมาก ซึ่งในส่วนของศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย สามารถจัดบริการด้านสภาพแวดล้อมทางวิชาการ ดังที่ พจนีย์ สิงห์โตทอง (2532) ได้เสนอไว้ดังนี้

1. จัดแสดงละคร หรือ บทบาทสมมุติที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับบทเรียนวิชาภาษาไทย
2. จัดอภิปราย ใ้ควาที่
3. จัดประกวดอ่านทำนองเสนาะ
4. จัดนิทรรศการ การประกวดเกี่ยวกับบทเรียนวิชาภาษาไทย
5. จัดให้มีการประกวดวาดภาพประกอบบทเรียนวิชาภาษาไทย
6. จัดประกวดการเขียนประเภทต่าง ๆ เช่น คำขวัญ เรียงความ ย่อความ

ร้อยกรอง

7. จัดทำหนังสือวารสาร ความรู้เกี่ยวกับภาษาไทย
8. จัดรายการตอบปัญหาภาษาไทย
9. จัดกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันสุนทรภู่ ฯลฯ

จากแนวการดำเนินงานของศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย ด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางวิชาการ จะทำให้นักเรียนได้เกิดความรู้ ประสบการณ์ ทักษะ เจตคติที่ดีต่อวิชาภาษาไทย ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนมีความรักและหวงแหนภาษาไทยยิ่งขึ้น

2.3 ด้านการบริหารและการจัดการ

การดำเนินงานของศูนย์วิชาการในแต่ละโรงเรียน ย่อมมีสภาพความพร้อมแตกต่างกัน จึงจำเป็นที่ศูนย์วิชาการในโรงเรียนจะต้องหาวิธีการดำเนินงาน ด้านการบริหารและการจัดการภายใน ศูนย์วิชาการ เพื่อให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่ครูและนักเรียนในโรงเรียนได้อย่างคล่องตัว และมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้การดำเนินงานต้องดำเนินงานเป็นกลุ่มเป็นหมู่คณะ ตามวิถีทางประชาธิปไตย มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคลากรในโรงเรียน และระหว่าง โรงเรียนกับชุมชนด้วย

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2536) ได้เสนอหลักการและแนวดำเนินการ บริหารและการจัดการของศูนย์วิชาการในโรงเรียน สรุปได้ดังนี้

หลักการดำเนินงาน

1. การกำหนดให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในงาน และกำหนดให้งานทุกอย่างมีบุคคล หรือคณะบุคคลรับผิดชอบ มีการแบ่งงานที่เหมาะสมกับบทบาท หน้าที่และไม่ละเลยหน้าที่ รับผิดชอบของตน
2. การดำเนินงานแต่ละด้านมีเป้าหมายของงานที่ชัดเจน กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานที่สามารถตรวจสอบความก้าวหน้า อุปสรรคปัญหาทุกขั้นตอน รวมทั้งกำหนดระยะเวลาในการ รายงานผลการดำเนินการด้วย
3. การดำเนินงานแต่ละด้าน ต้องคำนึงถึงบรรยากาศที่เป็นธรรมชาติ เรียบง่าย ลงทุนน้อย ใช้วัสดุที่มีอยู่แล้ว หรือพัฒนาจากงานที่ได้มีการดำเนินงานมาแล้ว
4. ควรจัดลำดับความสำคัญของแผนงานหรือโครงการการดำเนินงานตาม สถานการณ์และความพร้อมของโรงเรียนและบุคลากร
5. ระดมทรัพยากรในการดำเนินงาน ทั้งด้านบุคคล วัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์
6. มีการประสานประโยชน์ เช่น ให้ร่วมกันรับผิดชอบร่วมกันมีส่วนชื่นชมผลงาน ร่วมกัน เป็นต้น

แนวการดำเนินงานศูนย์วิชาการภายในโรงเรียน อาจดำเนินการตามแนวต่อไปนี้

1. กำหนดเป็นนโยบายของโรงเรียน ตามแนวทางที่กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ มุ่งหวังไว้
 2. สร้างความเข้าใจให้เกิดความตระหนัก เห็นคุณค่า อาจใช้วิธีการประชุมชี้แจง การไปศึกษาดูงาน เป็นต้น
 3. สำรวจสภาพปัจจุบัน และปัญหาของโรงเรียน เพื่อกำหนดเป็นแผนงานโครงการ
 4. ดำเนินการจัดบรรยากาศทางวิชาการที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ตามมาตรการและแผนงานที่กำหนด
 5. นิเทศ กำกับ ติดตาม สนับสนุน ส่งเสริม และ สร้างขวัญกำลังใจแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง
 6. ประเมินผลการดำเนินงาน รายงานผลการปฏิบัติและเผยแพร่ผลงานดีเด่น
- จากแนวดำเนินงานของศูนย์วิชาการในโรงเรียน ด้านการบริหารและการจัดการ จะต้องมีการกำหนดหลักการและแนวการดำเนินงานอย่างชัดเจน เพื่อให้บังคับผลดีต่อการศึกษา ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนสามารถได้รับความรู้ ประสบการณ์อย่างเต็มที่ และมีประสิทธิภาพ
- สมบูรณ์ สงวนญาติ (2534) ได้กล่าวถึงการดำเนินงานด้านการบริหารและการจัดการของศูนย์วิชาการในโรงเรียน สามารถนำมาปรับใช้กับศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทยได้ดังนี้
- การบริหารงานภายในศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย
1. มีการจัดหาสื่อการเรียนการสอนรูปแบบต่าง ๆ ที่ตรงตามหลักสูตรและสอดคล้องกับความต้องการของครูไว้ให้บริการ
 2. มีการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือที่จำเป็นในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ภายในศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย ทั้งด้านบริหาร ด้านการสอน ด้านการผลิต ด้านการให้บริการ และด้านการบำรุงรักษา
 3. มีการวางแผนปฏิบัติงาน และการให้บริการระยะยาว
 4. มีการกำหนดงบประมาณ เพื่อขออนุมัติจากผู้บริหารโรงเรียน
 5. มีการให้ความร่วมมือในการใช้เครื่องมือโสตทัศนศึกษา ในการจัดกิจกรรมแก่ครูและนักเรียน

6. มีการให้คำปรึกษา แนะนำ เกี่ยวกับปัญหาด้านการเรียนการสอนแก่ครูและนักเรียน

7. มีการประเมินผลการปฏิบัติงาน เพื่อนำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย ให้ดียิ่งขึ้น

การจัดการภายในศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย

1. มีการให้บริการที่สอดคล้องกับนโยบายของศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย

2. มีการให้ความคล่องตัวในการให้บริการ โดยมีการควบคุม ตรวจสอบและติดตาม เพื่อไม่ให้เกิดการสูญหาย

3. มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในการให้บริการ

4. มีการสื่อการเรียนการสอนประเภทต่าง ๆ

5. มีการวางแผนระยะยาว เพื่อจัดเตรียมงบประมาณ

6. มีการเตรียมสิ่งให้บริการ เพื่อไม่ให้เกิดความขลุกขลัก และเป็นไปตามความต้องการของครูและนักเรียน

ต้องการของครูและนักเรียน

7. มีการสื่อการเรียนการสอนตามทักษะต่าง ๆ

8. มีการกำหนดรหัสหมายเลขทะเบียน เพื่อบ่งชี้ประเภท และหมายเลขประจำสื่อ

9. มีการออกแบบสถานที่ให้เหมาะสมกับลักษณะของสื่อแต่ละประเภท

จากแนวดำเนินงานของศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย ด้านการบริหารและการจัดการ จะทำให้การดำเนินงานของศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย มีการดำเนินงานที่ราบรื่นและประสบผลสำเร็จ ทั้งนี้ผลแห่งความสำเร็จ คือ การที่นักเรียนมีประสิทธิภาพในการเรียน และมีเจตคติที่ดีต่อวิชาภาษาไทย

3. บทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการการดำเนินงานศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2537) ได้กำหนดบทบาท และหน้าที่ของ
คณะกรรมการการดำเนินงานศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย ดังนี้

1. หัวหน้าศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย หมายถึง หัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทย
หรือ ครูภายในหมวดวิชาภาษาไทยที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบปฏิบัติงานเป็นหัวหน้าศูนย์วิชาการ
หมวดวิชาภาษาไทย มีบทบาทและหน้าที่ ดังนี้

1.1 มีบทบาท ดังนี้

1.1.1 บริหารงานให้ดำเนินงานไปตามแผนที่วางไว้

1.1.2 สนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย
ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

1.1.3 อนุมัติการใช้งบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และสถานที่

1.2 มีหน้าที่ ดังนี้

1.2.1 รับผิดชอบในการประสานงานกับครูภายในหมวดวิชาภาษาไทย
และครูหมวดวิชาอื่น ๆ ภายในโรงเรียน

1.2.2 ประสานงานกับศึกษานิเทศก์ เกี่ยวกับการดำเนินงานของ
ศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย

1.2.3 ควบคุม ดูแลการดำเนินงานของศูนย์วิชาการ หมวดวิชา
ภาษาไทย

2. รองหัวหน้าศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย หมายถึง รองหัวหน้าหมวดวิชา
ภาษาไทยหรือครูภายในหมวดวิชาภาษาไทยที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบปฏิบัติงานเป็นรองหัวหน้า
ศูนย์วิชาการหมวดวิชาภาษาไทย มีบทบาทและหน้าที่ ดังนี้

2.1 มีบทบาท ดังนี้

2.1.1 ให้คำแนะนำหรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานของ
ศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย

2.1.2 ปฏิบัติงานแทนหัวหน้าศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย ตามที่ได้รับมอบหมาย

2.2 มีหน้าที่ ดังนี้

2.2.1 รับผิดชอบการดำเนินงานของศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย

2.2.2 ให้ความช่วยเหลือด้านเอกสาร วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น

2.2.3 ควบคุม ดูแลการปฏิบัติงานของกรรมการ และรายงานผล

3. คณะกรรมการศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย หมายถึง ครูภายในหมวดวิชาภาษาไทยที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบปฏิบัติงานเป็นคณะกรรมการศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย มีบทบาทและหน้าที่ ดังนี้

3.1 ร่วมมือกันวางแผนการดำเนินงานในศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย ให้สอดคล้องกับนโยบายของกรมสามัญศึกษา

3.2 ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาหลักสูตร เทคนิควิธีการสอน สื่อและการวัดผลประเมินผลในรายวิชาภาษาไทยที่เปิดสอน

3.3 จัดอบรม สัมมนา ครูภายในหมวดวิชาภาษาไทย เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะความสามารถ เทคนิคการสอน การจัดกิจกรรม และการวัดผลที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

3.4 สร้างและพัฒนาข้อสอบ มาตรฐานกลางของหมวดวิชาภาษาไทย ทุกระดับชั้น

3.5 ให้บริการแก่ชุมชนและโรงเรียนอื่น ๆ ด้านวิชาการ เอกสาร และอุปกรณ์การเรียนการสอน

3.6 ประสานงานกับวิทยากร ครูหมวดวิชาอื่น ๆ ภายในโรงเรียน เพื่อขอความร่วมมือตามที่เห็นสมควร

3.7 ทำสารสัมพันธ์พัฒนาโครงการวิชาภาษาไทย

3.8 ประเมินผลการดำเนินงานเป็นระยะ ๆ

3.9 สรุปผลการปฏิบัติงาน

4. เลขานุการศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย หมายถึง ครูภายในหมวดวิชาภาษาไทยที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบ ปฏิบัติงานเป็นเลขานุการศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย มีบทบาทและหน้าที่ ดังนี้

- 4.1 ประสานงานกับวิทยากร และคณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง
 - 4.2 รับผิดชอบการดำเนินงานของศูนย์วิชาการ หมวควิชาภาษาไทย ตามโครงการที่กำหนดไว้
 - 4.3 มอบหมายงานให้กรรมการฝ่ายต่าง ๆ ดำเนินการตามมติคณะกรรมการ เช่น ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายธุรการ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายบริหารสื่อ ฝ่ายสารสนเทศ ฝ่ายประเมินผล เป็นต้น
 - 4.4 ร่วมกับศึกษานิเทศก์ ติดตาม และประเมินผล ครูภายในหมวควิชาภาษาไทยที่เข้ารับการอบรมหรือการฝึกงาน
 - 4.5 รายงานสรุปผลการปฏิบัติงานแก่ ผู้บริหารโรงเรียนและหัวหน้าศูนย์วิชาการ หมวควิชาภาษาไทย
5. วิทยากรประจำศูนย์วิชาการ หมวควิชาภาษาไทย หมายถึง ครูภายในหมวควิชาภาษาไทย ที่มีความรู้และความสามารถในการเป็นวิทยากร มีบทบาทและหน้าที่ ดังนี้
- 5.1 รับผิดชอบการดำเนินงานของศูนย์วิชาการ หมวควิชาภาษาไทย
 - 5.2 ร่วมกับศึกษานิเทศก์ คัดเลือกครูตามกิจกรรมและงานโครงการต่าง ๆ
 - 5.3 ดำเนินการเป็นวิทยากร และสาธิตการสอน
 - 5.4 ให้บริการด้านเอกสาร และอุปกรณ์การเรียนการสอนวิชาภาษาไทย
 - 5.5 ประสานงานกับครูวิทยากร และ/หรือ บุคลากรในโรงเรียนใกล้เคียง เพื่อขอความร่วมมือตามที่เห็นสมควร
 - 5.6 รวบรวมแบบทดสอบและแบบประเมินผลส่งคณะกรรมการกลาง
 - 5.7 ร่วมกับศึกษานิเทศก์ ติดตามและประเมินผล ครูภายในหมวควิชาภาษาไทยที่เข้ารับการอบรมหรือการฝึกงาน

3.1 กิจกรรมของศูนย์วิชาการ หมวควิชาภาษาไทย

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา จังหวัดนนทบุรี เขตการศึกษา 1 (2537) ได้กล่าวถึง กิจกรรมของศูนย์วิชาการ หมวควิชาภาษาไทย สรุปได้ดังนี้

1. การวางแผนและเตรียมการ

1.1 ประชุมคณะกรรมการ

1.2 จัดทำโครงการตามความต้องการและความจำเป็นของการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย เช่น

1.2.1 การจัดประชุม อบรม สัมมนา เกี่ยวกับหลักสูตร เทคนิคการสอน ความรู้เกี่ยวกับวิชาภาษาไทย การวัดผลประเมินผล การนิเทศ ฯลฯ

1.2.2 การจัดประชุมปฏิบัติการ เช่น วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ การเขียนแผนการสอน การผลิตสื่อการเรียนการสอน การสร้างเครื่องมือวัดผลประเมินผล วิเคราะห์ข้อสอบ ฯลฯ

1.2.3 การจัดกิจกรรม ส่งเสริม และพัฒนาการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย เช่น การประกวด แข่งขัน กิจกรรมทางวิชาภาษาไทยด้านต่าง ๆ การจัดทำวารสาร การจัดนิทรรศการตามเทศกาลสำคัญ ๆ ที่เกี่ยวกับวิชาภาษาไทย ในโอกาสต่าง ๆ การสรรหา ครูดีเด่น ครูแม่แบบวิชาภาษาไทยด้านต่าง ๆ การสรรหานักเรียนดีเด่นที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับวิชาภาษาไทย การจัดสัปดาห์แสดงผลงานทางวิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย ในโรงเรียน ทักษะศึกษา ฯลฯ

1.3 การจัดทำปฏิทินปฏิบัติงาน

2. การปฏิบัติงาน

ปฏิบัติงานตามขั้นตอนที่กำหนดในโครงการแต่ละโครงการ

3. การประเมินผล

3.1 สังเกตจากการปฏิบัติงานตามขั้นตอนต่าง ๆ

3.2 สรุปรายข้อมูลจากการสัมภาษณ์และแบบสอบถาม

3.3 จัดทำเอกสารสรุปผลการปฏิบัติงานแต่ละขั้นตอนของโครงการต่าง ๆ

3.2 องค์ประกอบของศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย จำแนกได้ 4 ประเภท ดังนี้

1. สถานที่ ได้แก่

1.1 ที่ตั้งศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย ควร มีห้องปฏิบัติงานศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย และมีการกำหนดบริเวณโดยเฉพาะ

1.2 มีห้องที่เหมาะสมใช้เป็นศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย และมีสถานที่ ในการประชุม สัมมนา การฝึกอบรมและการจัดนิทรรศการ

1.3 ตั้งอยู่ในบริเวณที่ติดต่อได้สะดวก

2. บุคลากร ได้แก่

2.1 ผู้บริหารโรงเรียน และ หัวหน้าศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย มีความเข้าใจในหลักการให้ความร่วมมือ และสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย

2.2 บุคลากรกรรมการศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย ให้ความร่วมมือและสนับสนุนการปฏิบัติงานของศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย

2.3 บุคลากรที่ทำหน้าที่วิทยากรของศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทยต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถเป็นที่ยอมรับของสมาชิก

3. วัสดุอุปกรณ์ ได้แก่

3.1 แผ่นป้ายนิเทศ

3.2 โต๊ะ - เก้าอี้ สำหรับครู

3.3 โต๊ะ เรียง

3.4 ชั้นวางหนังสือ

3.5 ตู้เก็บแฟ้ม

3.6 ตู้เก็บเอกสารและอุปกรณ์ต่าง ๆ

3.7 เอกสารอ้างอิง หนังสือค้นคว้า

3.8 เครื่องพิมพ์ดีด

3.9 เครื่องฉายข้ามศีรษะพร้อมจอ

3.10 โทรทัศน์พร้อมเครื่องวีดิทัศน์

3.11 เครื่องคอมพิวเตอร์

4. งบประมาณ ได้รับงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานจากแหล่งต่าง ๆ ดังนี้

4.1 เงินบำรุงการศึกษาของโรงเรียน

4.2 เงินบริจาคจากภาคเอกชน หรือหน่วยงานอื่น ๆ

4. ประโยชน์ของศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย ที่มีต่อการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย

ศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย จัดตั้งเพื่อให้บริการแก่ครูและนักเรียนภายในโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อมุ่งหวังให้ครูและนักเรียนได้รับความรู้และประสบการณ์เพิ่มมากขึ้น ซึ่งสามารถสรุปประโยชน์ของศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย ที่มีต่อการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยได้ดังนี้

1. ทำให้ครูมีสื่อวัสดุและอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยมากเพียงพอที่จะทำให้นักเรียนเกิดความสนใจ ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน และยังช่วยให้การดำเนินงานการสอนของครูเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ทำให้นักเรียนได้มีโอกาสเข้าไปศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมได้จาก สื่อวัสดุและอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยเป็นรายบุคคล หรือเป็นรายกลุ่ม ถ้าหากนักเรียนคนใดสนใจยังสามารถยืมและศึกษาได้ภายในศูนย์วิชาการ

3. ศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย เป็นสถานที่ที่ครูและนักเรียน มาร่วมมือกันทำกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับครู และเพื่อนนักเรียนด้วยกัน ทำให้นักเรียนได้มีการฝึกทักษะต่าง ๆ จนมีความชำนาญและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4. ศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย เป็นสถานที่ที่ปลูกฝังค่านิยมและเจตคติที่ดีต่อการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย

5. ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์วิชาการ

เนื่องจากนโยบายจัดตั้งศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เป็นนโยบายเร่งด่วน ที่กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ให้มีการดำเนินงาน ภายในปีการศึกษา 2536 ซึ่งการดำเนินงานของศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษานั้นอยู่ในระยะเริ่มต้นดำเนินงาน ดังนั้นงานวิจัย

โดยตรงจึงยังไม่ปรากฏที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย
ผู้วิจัยจึงนำเสนอปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของศูนย์วิชาการโดยทั่วไป ซึ่งได้ศึกษา
จากงานวิจัย ดังนี้

วิลาศ พุ่มพิมล (2534) ได้วิจัยเรื่อง "การศึกษาการดำเนินงานของศูนย์พัฒนา
การเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ เขตการศึกษา 9" พบปัญหา การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาการเรียน
การสอนวิทยาศาสตร์ เขตการศึกษา 9 ในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ด้านงบประมาณ พบว่ามีปัญหามากที่สุด คือ ขาดเงินทุนช่วยเหลือจากรัฐบาล
2. ด้านบุคลากร พบว่า มีปัญหามากที่สุด คือ บุคลากรประจำศูนย์ฯ มีจำนวน
คาบที่ปฏิบัติการสอนมาก จึงทำให้การดำเนินงานของศูนย์ฯ ไม่ครบถ้วนตามบทบาทและหน้าที่ที่ได้
กำหนดไว้
3. ด้านการบริหาร พบว่ามีปัญหามากที่สุด คือ ศูนย์ฯไม่สามารถกำหนดนโยบาย
เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการดำเนินงานได้
4. ด้านอาคารสถานที่ พบว่า มีปัญหามากที่สุด คือ ห้องทำงานของศูนย์ฯคับแคบ
ไม่สะดวกในการปฏิบัติงาน

รัชดา ลภผล (2535) ได้วิจัยเรื่อง "การศึกษาบทบาทของศูนย์พัฒนาการเรียน
การสอนวิชาภาษาไทย ในการเสริมสมรรถภาพการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษา
ในภาคกลาง" พบปัญหาเกี่ยวกับบทบาทของศูนย์พัฒนาการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย ในการ
เสริมสมรรถภาพการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย ดังนี้

1. ด้านการส่งเสริมการใช้หลักสูตรให้สัมฤทธิ์ผล พบปัญหาว่า การบริการมีน้อยมาก
เพราะความไม่พร้อมด้านบุคลากร ผู้เชี่ยวชาญ จากในด้านหลักสูตรโดยตรง ความจำกัดใน
ด้านงบประมาณ และสถานที่
2. ด้านการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย พบปัญหาว่า
มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ น้อยมาก ขาดการประชาสัมพันธ์ บุคลากรของศูนย์ฯ มีน้อยและมีงานอื่น
ต้องทำมาก

3. ด้านการผลิตและให้บริการสื่อการเรียนการสอน พบปัญหาว่า มีสื่อและวัสดุที่สนับสนุนที่จะให้บริการมีอยู่ค่อนข้างน้อย

4. ด้านการจัดและประเมินผลการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย พบปัญหาว่าศูนย์ฯ มีการจัดประชุม อบรม ด้านการจัดและประเมินผลวิชาภาษาไทยน้อยครั้ง เพราะขาดงบประมาณ และขาดความร่วมมือจากครูวิชาภาษาไทย

5. ด้านการนิเทศและพัฒนาบุคลากร พบปัญหาว่า ศูนย์ฯ ไม่สามารถจัดอบรม สัมมนา หรือประชุมเชิงปฏิบัติการได้บ่อยครั้ง เนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณ สถานที่ ครูวิชาภาษาไทยยังไม่รู้จักใช้แหล่งวิทยากรต่าง ๆ และไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้บริหารเท่าที่ควร

6. ด้านการจัดทำแผนปฏิบัติการติดตามผลการปฏิบัติงานของศูนย์ฯ พบปัญหาว่า ศูนย์ฯ มีการประชุมเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติงานค่อนข้างน้อย เพราะขาดการประชาสัมพันธ์ให้โรงเรียน ทราบ ขาดผู้นำในการวางแผนการดำเนินงาน ตลอดจนติดตามผลการปฏิบัติงาน

สมบูรณ ฉ่ำทรัพย์ (2537) ได้วิจัยเรื่อง "สภาพและปัญหาของกระบวนการวางแผนปฏิบัติการประจำปีของศูนย์วิชาการเขต สังกัดกรุงเทพมหานคร" พบปัญหากระบวนการวางแผนปฏิบัติการประจำปีของศูนย์วิชาการเขต สังกัดกรุงเทพมหานคร ดังนี้

1. ปัญหาในขั้นก่อนการวางแผน ได้แก่ บุคลากรไม่เพียงพอ การเตรียมข้อมูลไม่เพียงพอ และข้อมูลและสารสนเทศไม่เป็นระบบ

2. ปัญหาในขั้นการวางแผน ได้แก่ บุคลากรไม่มีส่วนร่วมในการวางแผน และบุคลากรขาดทักษะในการเขียนแผน

3. ปัญหาในขั้นการนำแผนไปปฏิบัติ ได้แก่ งบประมาณไม่เพียงพอในการติดต่อปฏิบัติงานตามแผน นโยบายและโครงการมากเกินไปปฏิบัติงานไม่ทัน และปฏิบัติงานไม่ได้ตามแผนที่วางไว้

4. ปัญหาในขั้นการประเมินผล ได้แก่ การติดตามผล ไม่มีกำหนดเวลานั่นนอน และบุคลากร ขาดความรู้ความเข้าใจในการติดตามผลและประเมินผล

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

เนื่องจากการจัดตั้งศูนย์วิชาการ หมวดวิชาภาษาไทย เป็นนโยบายของกรมสามัญศึกษา ที่มีการกำหนดให้เริ่มจัดตั้งขึ้นในปีการศึกษา 2536 เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้จัดสภาพการเรียน การสอนวิชาภาษาไทยในระดับมัธยมศึกษา สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรงนั้น ยังไม่มีปรากฏ ว่าผู้วิจัยจึงเสนองานวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับศูนย์วิชาการ ซึ่งมีผู้วิจัยไว้ดังนี้

ปรีดา วรปรีดา (2523) ได้วิจัยเรื่อง "โครงการจัดตั้งศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา สำหรับวิทยาลัยครูบุรีรัมย์" สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. อาจารย์วิทยาลัยครูบุรีรัมย์ส่วนใหญ่รู้จักและ เคยใช้วัสดุทัศนูปกรณ์ประกอบการสอน แต่ใช้เป็นบางครั้งบางคราว เพราะเนื้อหาวิชาที่สอนไม่มีความจำเป็นต้องใช้และประสบปัญหาไม่ได้รับความสะดวกในการนำวัสดุทัศนูปกรณ์มาใช้ ขาดอุปกรณ์ที่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา

2. วิทยาลัยครูบุรีรัมย์มีวัสดุทัศนูปกรณ์อยู่เป็นจำนวนมาก แต่อยู่ในลักษณะการจัด กระจาย

3. นักศึกษาวิทยาลัยครูบุรีรัมย์ส่วนใหญ่ มีทัศนคติที่ดีต่อการใช้อุปกรณ์การสอน แต่ ประสบปัญหาในการใช้ และการผลิตอุปกรณ์การสอน เพราะขาดอุปกรณ์การสอนที่มีประสิทธิภาพและ เหมาะสมกับบทเรียน ไม่มีแหล่งที่จะให้ยืม

4. ครูอาจารย์ ผู้บริหาร และนักศึกษาส่วนใหญ่ มีความต้องการและเห็นว่า จำเป็นมากที่จะต้องมีศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาสำหรับวิทยาลัยครูบุรีรัมย์ และเห็นด้วยกับบริการ ต่าง ๆ ที่ทางศูนย์จะจัดให้

5. อาจารย์และผู้บริหารของวิทยาลัย ต้องการให้ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา เป็นแหล่งงานเอกเทศ สังกัดฝ่ายวิชาการ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรจัดให้มีการประชาสัมพันธ์ และให้ข้อเสนอเทศเกี่ยวกับงานบริหาร วัสดุทัศนูปกรณ์แก่อาจารย์ นักศึกษา ตลอดจนชุมชนใกล้เคียงให้มากขึ้นและต่อเนื่องกัน

2. ควรจัดให้มีการสัมมนาและฝึกอบรมการใช้วัสดุทัศนูปกรณ์ แก่อาจารย์ของวิทยาลัย เป็นระยะ ๆ

3. ควรจัดทำมีเจ้าหน้าที่และช่างเทคนิคไว้คอยบริการตลอดเวลา
4. ควรเปิดโอกาสให้อาจารย์ จากภาควิชาต่าง ๆ เข้าร่วมบริหารงานด้าน

โสตทัศนศึกษา

5. ควรดำเนินการจัดตั้งศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาสำหรับวิทยาลัยครูบุรีรัมย์
ขึ้นตามโครงการที่เสนอแนะ

มานิตา ศรีสาคร (2525) ได้วิจัยเรื่อง "โครงการเสนอจัดตั้งศูนย์วิทยบริการการเรียนการสอนภาษาไทย ในวิทยาลัยครูเทพสตรี" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการของอาจารย์ในวิทยาลัยครู อาจารย์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา และนักเรียนฝึกสอน ในเรื่องการใช้สื่อการสอน อุปสรรคและปัญหาที่พบ และเสนอโครงการจัดตั้งศูนย์วิทยบริการในวิทยาลัยครูเทพสตรี ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังอาจารย์ภาษาไทยในวิทยาลัยครูเทพสตรี 16 คน อาจารย์ภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษา 107 คน และนักศึกษาฝึกสอนวิชาภาษาไทย 50 คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าร้อยละ มีชนิมเลขคณิต ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ภาษาไทยวิทยาลัยครูเทพสตรี และโรงเรียนมัธยมศึกษา ตลอดจนนักศึกษาฝึกสอนส่วนใหญ่มีการใช้สื่อการสอนประเภทสิ่งพิมพ์ สื่อการสอนประเภทอุปกรณ์ และสื่อการสอนประเภทวิธีการและกิจกรรม และมีความเห็นว่าสื่อการสอนประเภทสิ่งพิมพ์มีความสำคัญและต้องการใช้มากที่สุด คือ หนังสือหลักสูตร ในด้านปัญหาการใช้สื่อการสอน พบว่า ขาดงบประมาณการจัดซื้อ ขาดความรู้ ความชำนาญในการผลิต สื่อการสอนมีจำนวนจำกัด โรงเรียนไม่พร้อมที่จะใช้สื่อการสอน ขาดเจ้าหน้าที่ช่วยบริการการใช้สื่อการสอน ในด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดตั้งศูนย์วิทยบริการการเรียนการสอนภาษาไทย ในวิทยาลัยครูเทพสตรี อาจารย์ภาษาไทยและนักศึกษาฝึกสอนมีความเห็นว่าควรจัดตั้ง และบริการที่ต้องการได้จากศูนย์มากที่สุด คือ บริการให้ยืมสื่อการสอนวิชาภาษาไทย การจัดทำรายชื่อสื่อการสอนต่าง ๆ ให้เป็นระบบ ตลอดจนการรวบรวมเทปบันทึกเสียงเกี่ยวกับวิชาภาษาไทย

เทียน ทองแก้ว (2528) ได้วิจัยเรื่อง "การศึกษาหาทางสร้างรูปแบบของการจัดตั้งศูนย์สื่อการศึกษาแบบคอนโซลเตียม สำหรับกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาในเขตชนบทยากจน" เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา ในพื้นที่ยากจนของจังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ ที่มีต่อการจัดรูปแบบศูนย์สื่อการศึกษาแบบคอนโซลเตียม

ซึ่งเป็นศูนย์โสตทัศนศึกษาและเทคโนโลยีทางการศึกษาประเภทหนึ่ง ซึ่งเกิดจากความร่วมมือระหว่างสมาชิกของกลุ่มโรงเรียนกลุ่มเดียวกัน เพื่อเป็นศูนย์กลางการให้บริการ จัดหาวัสดุและเครื่องมือโสตทัศนอุปกรณ์ต่าง ๆ การผลิตสื่อหมุนเวียนการใช้สื่อการสอนและจัดการฝึกอบรมต่าง ๆ ดังนี้

1. สื่อการสอนทั่วไปส่วนมากยังขาดแคลน สื่อการสอนที่มีมากที่สุด ได้แก่ บัตรคำ แผ่นที่ ป้ายนิเทศ
2. ทุกกลุ่มประสบการณียังขาดแคลนสื่อและที่ขาดแคลนมากที่สุด ได้แก่ กลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพ รองลงมาคือกลุ่มเสริมประสบการณ์ชีวิต
3. ครูส่วนใหญ่ต้องผลิตสื่อการสอนเอง
4. การเก็บรักษาสื่อการสอน ครูส่วนใหญ่เก็บไว้ในห้องเรียน รองลงมาเก็บไว้ในห้องเฉพาะ ห้องสมุด มีบางแห่งมีห้องเก็บสื่อการสอนโดยเฉพาะ
5. การยืมสื่อการสอนพบว่ามีบริการยืมสื่อการสอนระหว่างชั้น
6. การผลิตสื่อการสอนระดับกลุ่มโรงเรียน พบว่า กลุ่มโรงเรียนมีการผลิตสื่อการสอนร่วมกัน มีศึกษานิเทศก์จังหวัดและศึกษานิเทศก์อำเภอเข้าไปช่วย
7. แหล่งเงินสนับสนุนในการผลิต พบว่า ครูต้องออกเงินสำหรับจัดซื้อ จัดทำเองมากที่สุด มีการสนับสนุนจากหน่วยราชการ องค์กรหรือหน่วยงานกุศลและเอกชนช่วยเหลือ
8. ด้านความคิดเห็นต่อการจัดตั้งศูนย์สื่อการศึกษาแบบคอนโซลเตียม พบว่า ทั้งผู้บริหารและครูผู้สอนเห็นด้วยกับแนวคิด ในการจัดตั้งศูนย์สื่อการศึกษาแบบคอนโซลเตียมขึ้นในกลุ่มโรงเรียน
9. การตั้งศูนย์สื่อการศึกษาแบบคอนโซลเตียม สำหรับกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาในเขตชนบทยากจน มีแนวทางเป็นไปได้โดยกลุ่มโรงเรียนร่วมมือและช่วยเหลือกันในการผลิต การเก็บ และบริการ โดยทางวิทยาลัยครูและสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ให้ความช่วยเหลือ และให้ความรู้ทางวิชาการในการจัดตั้งศูนย์สื่อการศึกษา

ศศิธร วงษ์เมตตา (2528) ได้วิจัยเรื่อง "การดำเนินงานศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดชัยนาท" โดยศึกษาการดำเนินงานศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน ประถมศึกษาตามทัศนะที่เห็นด้วยของครูผู้สอน 305 คน ผู้บริหารโรงเรียน 94 คน ผู้บริหารที่ไม่ สังกัดสถานศึกษาและศึกษานิเทศก์ 18 คน โดยใช้แบบสอบถามผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ทั้งสามกลุ่มมีทัศนะที่เห็นด้วยในระดับสูงต่อแนวทางการดำเนินงานศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน ประถมศึกษาในด้านทรัพยากรการบริหาร และกระบวนการบริหารอย่างสอดคล้องกัน ดังนั้น รูปแบบในการดำเนินงานศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน จึงควรมุ่งเน้นองค์ประกอบที่สำคัญสอง ประการ คือ ทรัพยากรการบริหาร อันประกอบด้วย บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์และ อาคารสถานที่ และกระบวนการบริหาร อันประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การให้บริการ การประสานงาน การติดตาม และประเมินผล โดยคำนึงถึงหลักการมาตรฐานของ ศูนย์วิชาการ สภาพแวดล้อมในการจัดการศึกษาและความเป็นไปได้

อรทัย พุฒขวัญนานนท์ (2530) ได้วิจัยเรื่อง "สภาพสื่อการสอนและการให้บริการ สื่อการสอนของศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน ตามการรับรู้ของเจ้าหน้าที่ศูนย์วิชาการและครูใน กลุ่มโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา สภาพสื่อการสอนและการให้บริการสื่อการสอนของศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนของเจ้าหน้าที่ ศูนย์วิชาการและครูในกลุ่มโรงเรียน ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถาม 2 ชุด กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็น เจ้าหน้าที่ศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน จำนวน 91 คน ครูผู้สอนในโรงเรียน 451 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความถี่ ผลการวิจัยพบว่า ด้านสื่อการสอนในศูนย์วิชาการได้รับจากส่วนกลางยังไม่ครบ มีบางส่วน ขาดชุดและสูญหายไป ขาดแคลนสื่อการสอน สื่อการสอนที่มีไม่ตรงกับความต้องการของครู ด้านการให้บริการพบว่า ประสิทธิภาพการเดินทาง ขาดแคลนเจ้าหน้าที่ ครูไม่สนใจให้บริการ ของศูนย์ การประเมินผล โดยทั่วไปพบว่า การดำเนินงานของศูนย์ช่วยให้นักเรียนของการสอนของครู มีประสิทธิภาพมากขึ้น

เทพา สำเรียง (2531) ได้วิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์ บุคลากร ศูนย์วิชาการ และบุคลากรในโรงเรียนเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์วิชาการในโครงการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา" เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์วิชาการในโครงการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2528 ข้อมูลได้จากการตอบแบบสอบถามของคณะทำงานศูนย์วิชาการจังหวัด 24 คน และครูประถมศึกษา 356 คน พบว่า คณะทำงานศูนย์วิชาการจังหวัดและศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามภารกิจของศูนย์วิชาการที่โครงการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษาได้กำหนดขึ้นอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียนและครูประถมศึกษาเห็นด้วยกับหลักการดำเนินงานของศูนย์วิชาการ แต่เห็นว่าการให้บริการของศูนย์วิชาการนั้นอยู่ในระดับปานกลาง และยังคงประสบปัญหาในเรื่องสื่อการเรียนการสอนในด้านความขาดแคลนสื่อการจัดเก็บ ดูแลและบำรุงรักษา และการผลิตสื่อใหม่ ๆ มาใช้ นอกจากนี้ยังเห็นว่าการดำเนินงานของศูนย์วิชาการ มีผลต่อคุณภาพของการประถมศึกษาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน บรรยากาศในชั้นเรียนและการเลื่อนระดับชั้นของนักเรียน ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์วิชาการ คือ ปัญหาการสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาปฏิบัติงานในศูนย์วิชาการ การให้บริการของศูนย์วิชาการยังไม่ทั่วถึง และยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา ทั้งยังมีข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินงานของศูนย์วิชาการ คือ ผู้บริหารการศึกษาทุกระดับควรให้ความสำคัญ ติดตามผลการดำเนินงานของศูนย์วิชาการทุกระยะ ตระหนักถึงบทบาทที่สำคัญของศูนย์วิชาการในการปรับปรุงคุณภาพการประถมศึกษา ให้ความร่วมมือพิจารณาเพิ่มงบประมาณในการดำเนินงานตามความเหมาะสม ตลอดจนพิจารณาถึงเรื่องความถูกต้องในการแต่งตั้ง และความเหมาะสมของบุคลากรที่ปฏิบัติงาน อาคารสถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน

พจนีย์ สิงห์โตทอง (2532) ได้วิจัยเรื่อง "การนำเสนอโครงการจัดตั้งศูนย์วิชาการภาษาไทยประจำกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 7" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความคิดเห็นและความต้องการในการจัดตั้งศูนย์วิชาการภาษาไทย ประจำกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา และนำเสนอโครงการจัดตั้งศูนย์ ใช้แบบสอบถามถามผู้บริหารโรงเรียน 92 คน ครูภาษาไทย 460 คน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดตั้งศูนย์วิชาภาษาไทย ผู้บริหารโรงเรียนและครูภาษาไทยเห็นด้วยมากกับความมุ่งหมายของศูนย์วิชาการภาษาไทย สถานที่ตั้งเหมาะสม แหล่งงบประมาณที่ใช้ แหล่งที่หาวัสดุอุปกรณ์ ส่วนระยะเวลาในการดำเนินงานจัดตั้งศูนย์วิชาการภาษาไทย ผู้บริหารโรงเรียนและครูภาษาไทยเห็นด้วยน้อย

2. ความต้องการเกี่ยวกับบริการจากศูนย์วิชาการภาษาไทย ผู้บริหารโรงเรียนและครูภาษาไทยต้องการบริการจากศูนย์วิชาภาษาไทยมากในด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน ด้านการผลิตและใช้สื่อการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร

3. ความต้องการการใช้สื่อการสอน ผู้บริหารโรงเรียนและครูภาษาไทยต้องการใช้สื่อการสอนมาก

2. งานวิจัยต่างประเทศ

เอลวิส ฮิวซ์ อาร์เทอร์เบอร์รี่ (Elvis Hugh Arterbury, 1971) วิจัยเรื่อง "การใช้บริการสื่อการสอนที่จัดขึ้นโดยศูนย์วิทยบริการทางการศึกษา รัฐเท็กซัส" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าครูได้ใช้ศูนย์การด้านสื่อการสอนมากน้อยเพียงใด และสาเหตุที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้สื่อ โดยผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังครูจำนวน 750 คน ที่มารับบริการจากศูนย์และได้รับคืนมาจำนวน 609 ชุด วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าไควสแควร์ที่ระดับความมีนัยสำคัญที่ .05 ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. ยังมีการใช้บริการแก่ครูนานเท่าใด ครูก็ใช้บริการสื่อจากศูนย์โสตทัศนูปกรณ์มากขึ้นเท่านั้น

2. ครูที่สอนวิชาเฉพาะ และครูที่สอนในโรงเรียนประถม ใช้บริการจากศูนย์นี้มากกว่าครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา

3. ครูที่สอนวิชาสังคมศึกษามีแนวโน้มในการใช้บริการบ่อยครั้ง ในขณะที่ครูสอนคณิตศาสตร์มีแนวโน้มการใช้น้อยครั้ง

4. ครูที่ได้รับการฝึกอบรมทางโสตทัศนศึกษาจะใช้โสตทัศนูปกรณ์มากกว่าครูที่ไม่ได้รับการอบรม

5. การยืมหรือการส่งคืนที่ไม่สะดวกซักช้า จะเป็นอุปสรรคต่อการให้บริการของศูนย์

จุกูจามา แอสซุซุส (Chukwujama Assuzu 1983) ได้วิจัยเรื่อง "บทบาทของสื่อการสอนในระบบโรงเรียนมัธยมศึกษาภาคีรัฐบาลประเทศไนจีเรีย : ประเมินผลโครงการการฝึกการให้บริการ" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินสภาพสื่อการสอนของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดรัฐบาลไนจีเรีย ซึ่งผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถาม จำนวน 356 ฉบับ ไปยังครูและผู้บริหาร ได้รับแบบสอบถามคืนมา คิดเป็นร้อยละ 89 ผลการวิจัยปรากฏว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนใหญ่มีวัสดุและสื่อการสอนไม่เพียงพอ ผู้บริหารร้อยละ 95 และครুর้อยละ 88 ต้องการจะให้มีการอบรมสัมมนา และฝึกหัดเกี่ยวกับสื่อการสอนในระหว่างหยุดภาคเรียน ผู้บริหารร้อยละ 37 และครুর้อยละ 67 มีประสบการณ์ในการใช้สื่อการสอน นอกจากนั้นนักเรียนยังมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อการสอนบางอย่างด้วย

เม เลียน โฮ (May Lein Ho 1985) ได้วิจัยเรื่อง "ความสามารถของผู้บริหารศูนย์วัสดุและหลักสูตรของสถาบันทางการศึกษา" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงประโยชน์และความจำเป็นของศูนย์สื่อการสอนตามหลักสูตรของสถาบันการศึกษา ซึ่งการวิจัยนี้จะศึกษาถึงจำนวนปริมาณงานเฉพาะของศูนย์ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้บริหารศูนย์การศึกษาจำนวน 183 คน และนักการศึกษา จำนวน 100 คน สรุปผลการวิจัยได้ว่า

1. ผู้บริหารส่วนใหญ่เป็นคนจัดเกี่ยวกับห้องสมุด ยังไม่มีผู้ที่ชำนาญพิเศษที่เกี่ยวข้องกับสื่อการศึกษามากนัก
2. ศูนย์สื่อการสอนจะดำเนินงานต่างกันตามความต้องการของแต่ละสถาบัน
3. บทบาทที่กระทำโดยผู้อำนวยการศูนย์มักจะมีมุ่งตรงไปยังกิจกรรมห้องสมุด
4. การผลิตเครื่องมือและความคล่องตัวภายในศูนย์ยังมีไม่มาก
5. ร้อยละ 38 ของกลุ่มตัวอย่างประชากรให้ความเห็นว่าทั้งนักการศึกษาและผู้อำนวยการศูนย์ต่างมีบทบาทสำคัญในการเป็นแกนกลาง ที่จะร่วมกันดำเนินงานของศูนย์วัสดุและหลักสูตร